

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 20 maja 2013 roku

ZEW/500/22-1/2013/ZA

Pan
Władysław Kosiniak-Kamysz
Minister Pracy i Polityki Społecznej

Pan
Marek Biernacki
Minister Sprawiedliwości

Szanowni Panowie Ministrze,

w kwietniu 2010 roku zwracałem się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie skreślania wychowanków z ewidencji placówek opiekuńczo-wychowawczych z powodu umieszczenia ich w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych (powyższe decyzje zwykle samodzielnie podejmowali dyrektorzy placówek lub samorządy powiatowe). W odpowiedzi uzyskałem jasne, precyzyjne i potwierdzające moją opinię stanowisko Ministerstwa, z którego wynikało, iż postanowienie Sądu wydane wobec podopiecznego instytucjonalnej pieczy zastępczej o umieszczeniu go w placówce resocjalizacyjnej nie zmienia ani też nie uchyla automatycznie wcześniejszego postanowienia o umieszczeniu małoletniego w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Wskazana wyżej praktyka, w opinii Ministerstwa, wynikała ze złej interpretacji właściwych przepisów przez samorządy powiatowe oraz Dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych. Miałem nadzieję i wierzyłem, że zasygnalizowany wtedy problem został wyjaśniony i rozwiązany.

Z przykrością muszę jednak stwierdzić, iż w 2012 roku kwestia skreślania wychowanków młodzieżowych ośrodków wychowawczych z listy placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej powróciła. Wciąż napływające prośby o udzielenie pomocy w tym zakresie, jak również korespondencja prowadzona z właściwymi organami, skłoniły mnie do zbadania skali, wydawałoby się, rozwiązanego już problemu. W tym celu zwróciłem się do wszystkich dyrektorów młodzieżowych ośrodków wychowawczych w Polsce o przekazanie informacji, ilu wychowanków danej placówki resocjalizacyjnej, pozostających jednocześnie w pieczy zastępczej, zostało skreślonych z listy podopiecznych

placówki opiekuńczo-wychowawczej z powodu umieszczenia ich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym. Uzyskane dane wykazały, że badany problem jest nadal aktualny, lecz inne jest jego źródło.

Okazało się, że zdarzają się przypadki, gdy po umieszczeniu nieletniego wychowanka domu dziecka w placówce resocjalizacyjnej, placówki opiekuńczo-wychowawcze zwracają się do właściwego Sądu Rejonowego z wnioskiem o uchylene postanowienia o umieszczeniu w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Jako podstawę podają przede wszystkim fakt, iż dziecko zostało umieszczone w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, oraz że utrzymywanie go na liście wychowanków blokuje możliwość objęcia pomocą kolejnych dzieci oczekujących na przyjęcie do placówki. Sądy często przychylają się do wniosku placówki i wydają postanowienie uchylające umieszczenie małoletniego w placówce opiekuńczo-wychowawczej, na podstawie którego Dyrektorzy domów dziecka skreślają wychowanków z jego ewidencji. W tym miejscu należy zaznaczyć, iż sytuacja opiekuńcza tego dziecka nie ulega zazwyczaj zmianie, a umieszczenie go w młodzieżowym ośrodku wychowawczym nie może być samodzielną przyczyną uchylenia postanowienia o umieszczeniu małoletniego w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Skreślenie wychowanka domu dziecka z listy jego podopiecznych powinno następować bowiem tylko i wyłącznie w przypadku stwierdzenia, że ustały przyczyny umieszczenia dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Jednocześnie, z analizy informacji przekazanych przez młodzieżowe ośrodki wychowawcze w Polsce wynika, iż problem skreśleń nie jest zjawiskiem incydentalnym, dotyczącym kilkorga dzieci. Pod koniec roku 2012 roku, na podstawie informacji z systemu teleinformatycznego Ośrodka Rozwoju Edukacji odnotowano, iż wśród około 4900 nieletnich, przebywających w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych (lub dla których ośrodek taki został wskazany), około 1000 było jednocześnie wychowankami placówek opiekuńczo-wychowawczych (co daje ok. 20%). Należy mieć przy tym na uwadze, iż przed wejściem w życie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 grudnia 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych (Dz. U. Nr 296, poz. 1755) informacje o miejscach, w których przebywał wcześniej nieletni, nie były umieszczane w systemie teleinformatycznym i z tego powodu nie zapewnia on możliwości dostępu do pełnych danych archiwalnych o nieletnich. Mimo to uzyskane dane wskazują, iż w 2012 roku aż 120 wychowanków młodzieżowym ośrodków wychowawczych w Polsce,

będących jednocześnie podopiecznymi placówek opiekuńczo-wychowawczych, zostało skreślonych z listy tych ostatnich z powodu umieszczenia ich w placówkach resocjalizacyjnych.

Mając powyższe na uwadze, należy podkreślić, iż placówki resocjalizacyjne zapewniają nieletnim opiekę całodobową, lecz nie całkowitą, jaką sprawują placówki opiekuńczo-wychowawcze podległe resortowi polityki społecznej. Skreślenie wychowanka placówki z listy podopiecznych powoduje brak możliwości zabezpieczenia materialnego nieletniego, gdyż placówki resocjalizacyjne nie otrzymują środków finansowych z budżetu państwa na zakup artykułów niezbędnych do życia, takich jak odzież, środki czystości czy podręczniki szkolne. Zgodnie z § 63 ust. 9 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 maja 2011 r. w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach (Dz. U. Nr 109, poz. 631) „całodobowa placówka opiekuńczo-wychowawcza zapewnia wychowankowi tej placówki podczas pobytu w ośrodku [...] pokrycie kosztów wyżywienia oraz zaopatrzenia wychowanka w odzież, obuwie, środki czystości i środki higieny osobistej oraz leki, okulary, podręczniki i pomoce szkolne, a także kieszonkowe”. Ponadto, niejednokrotnie młodzież ta traci możliwość urlopowania, gdyż ich domy rodzinne nie spełniają podstawowych warunków do opieki nad dziećmi.

W wyniku podejmowanych interwencji w przedmiotowym zakresie, spotkałem się ze stanowiskiem Sądów Rejonowych, iż powyższy problem został rozwiązany poprzez ustanowienie dla dziecka opiekuna prawnego. Chciałbym w tym miejscu zaznaczyć, że fakt skreślenia podopiecznego z listy placówki opiekuńczo-wychowawczej, przy jednoczesnym pozbawieniu rodziców takiego nieletniego opieki prawnej, stawia w trudnej sytuacji nie tylko młodzieżowy ośrodek wychowawczy, ale przede wszystkim – nieletniego. Zwykle skutkuje ona bowiem koniecznością ustalenia nowego opiekuna prawnego. Zostaje nim na ogół pracownik ośrodka, co praktycznie pozbawia wychowanka możliwości korzystania z przepustek udzielanych na okres świąteczny oraz na dni wolne od zajęć lekcyjnych.

Mając na uwadze, iż przedstawiony problem przebiega dwutorowo – Dyrektorzy placówek opiekuńczo-wychowawczych wnoszą o uchylenie postanowienia o umieszczeniu w nich małoletnich, a Sądy przychylają się do nich (pomimo, iż sytuacja opiekuńcza dziecka nie uległa zmianie) – na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 2, art. 10a ust. 1 oraz

art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.), zwracam się do Panów Ministrów z prośbą o podjęcie działań mających na celu uświadomienie Dyrektorom placówek opiekuńczo-wychowawczych i Sędziom Sądów Rodzinnych istoty problemu oraz wyjaśnienie im powodów, dla których zasadnym jest, aby wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych, po umieszczeniu w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, nadal pozostawali w pieczy zastępczej. Proszę również o poinformowanie mnie o wynikach podjętych działań.

Z wyrazami szacunku
Marek [Signature]

MINISTER
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Warszawa, dnia 20 czerwca 2013r.

DSR-I-0712-7-1-TU/13

**Pan
Marek Michalak
Rzecznik Praw Dziecka**

Przeznaczony Panie Ministrze,

Odpowiadając na pismo znak ZEW/500/22-1/2013/ZA w sprawie skreślenia wychowanków z ewidencji placówek opiekuńczo-wychowawczych, uprzejmie informuję, że przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013, poz. 135, z późn. zm.) oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 292, poz. 1720), które weszły w życie z dniem 1 stycznia 2012 r., nie regulują trybu skreślenia dzieci z placówek opiekuńczo-wychowawczych, Decyzję o zmianie miejsca pobytu dzieci z placówki opiekuńczo-wychowawczej do innej instytucji wychowawczej podejmuje sąd na podstawie przepisów krio. Jak wynika z pisma Pana Rzecznika, obecnie skreślenie z listy wychowanka placówki opiekuńczo-wychowawczej w przypadku umieszczenia go w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, następuje na podstawie postanowienia sądu.

Jednocześnie pragnę przypomnieć, że w projekcie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadzone zostały rozwiązania zmierzające do uchylania postanowień o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej w momencie wydania postanowienia o skierowaniu go do młodzieżowego ośrodka wychowawczego. Argumentem na rzecz takiego rozwiązania było dobro pozostałych dzieci w placówkach. Jednakże, decyzją Parlamentu, wynikającą m. in. z opinii Pana Rzecznika, jak również Ministerstwa Edukacji

Narodowej, rozwiązania te zostały usunięte. W ślad za tym sprawy finansowania zostały uregulowane w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym oraz młodzieżowym ośrodku socjoterapii (Dz. U. z 2004 r. Nr 178, poz.1833 z późn. zm.) zgodnie z przepisami uchwalonej 9 czerwca 2011 r. ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Przepis rozporządzenia zobowiązuje całodobową placówkę opiekuńczo-wychowawczą do zapewnienia nieletniemu wychowankowi tej placówki, podczas pobytu w ośrodku, pokrycia kosztów wyżywienia oraz zaopatrzenia w odzież, obuwie, środki czystości i środki higieny osobistej oraz leki, okulary, podręczniki i pomoce szkolne, a także kieszonkowe.

Wydaje się, że obecny stan prawny jasno precyzuje, iż dziecko pozbawione opieki w rodzinie biologicznej, winno zostać umieszczone w pieczy zastępczej. Jeżeli, z uwagi na problemy opiekuńczo-wychowawcze, zostaje ono skierowane do młodzieżowego ośrodka wychowawczego, nie następuje jednocześnie uchylene postanowienia o umieszczeniu w pieczy zastępczej.

Mając na uwadze przytoczone przez Pana Rzecznika przykłady odmiennych rozstrzygnięć w tej materii, uprzejmie informuję, że wystąpimy do dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych za pośrednictwem wojewodów, przekazując im wskazówki co do właściwego postępowania w podobnych przypadkach.

Z poważaniem
MINISTER
z up. *S. S.*
Elżbieta Seredyn
Podsekretarz Stanu

Warszawa, dnia 01.07.2013 r.

DWOiP III 072-11/13 /3
(dot. ZEW/500/22-1/2013/ZA)

Pan
Marek Michalak
Rzecznik Praw Dziecka

Szanowny Panie Rzeczniku,

Odpowiadając na pismo Pana Rzecznika z dnia 20 maja 2013 r. w sprawie uchylania przez sądy rodzinne postanowień o umieszczeniu małoletniego dziecka w pieczy zastępczej, z powodu równoczesnego umieszczenia dziecka w młodzieżowym ośrodku wychowawczym na podstawie ustawy o *postępowaniu w sprawach nieletnich* i blokowania miejsca w placówce opiekuńczo-wychowawczej, pomimo braku zmiany ich sytuacji opiekuńczej, uprzejmie informuję, że do wszystkich prezesów sądów okręgowych zostało przesłane pismo, w którym Ministerstwo Sprawiedliwości sygnalizuje podniesiony przez Pana Rzecznika problem oraz zwraca się z prośbą o zbadanie jego skali i podjęcie stosownych działań na podstawie art. 37 § 1 ustawy *Prawo o ustroju sądów powszechnych* (Dz. U. z 2013 r., poz.427- jednolity tekst), a także przypomnienie sędziom rodzinnym, że przesłanki do zmiany sposobu ograniczenia władzy rodzicielskiej oraz do przywrócenia władzy rodzicielskiej zawiera art. 109 kro i 111 kro.

Jednocześnie, w ramach zewnętrznego nadzoru administracyjnego, zobowiązano prezesów wszystkich sądów okręgowych do nadesłania w terminie do dnia 05.11.2013 r. informacji, obejmującej okres od 01.01.2013 r. do 31.10.2013 r. o ilości spraw w poszczególnych sądach rejonowych, w których:

1. wydano orzeczenia w przedmiocie władzy rodzicielskiej, skutkujące zwolnieniem małoletniego dziecka z placówki opiekuńczo-wychowawczej, wyłącznie z powodu jednoczesnego stosowania wobec niego środka wychowawczego w postaci

umieszczenia w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo młodzieżowym ośrodku socjoterapii,

2. postępowanie wykonawcze (opiekuńcze) umorzono wyłącznie z powodu umieszczenia małoletniego dziecka tytułem środka wychowawczego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo młodzieżowym ośrodku socjoterapii, bez uprzedniego wydania orzeczenia w przedmiocie władzy rodzicielskiej.

Wobec powyższego uprzejmie przesyłam do wiadomości Pana Rzecznika treść pisma skierowanego do prezesów sądów okręgowych oraz uprzejmie informuję, że pełna analiza w/w problemu zostanie przeprowadzona po uzyskaniu danych z poszczególnych sądów, a następnie bezzwłocznie przekazana Panu Rzecznikowi.

2
Kowalska
ZASTĘPCA DYREKTORA
Departamentu
Wykonania Orzeczeń i Probacji
Monika Lewoc
sędzia

Załącznik:

-pismo skierowane do wszystkich prezesów sądów okręgowych